

## ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ФОРМУВАННІ ХУДОЖНЬО-ПРАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-КУЛЬТУРОЛОГІВ

Яремака Н.С., Маєвська О.М.

Полтавський національний педагогічний університет  
імені В.Г. Короленка

У статті розкрито вплив інноваційних методів на формування художньо-практичної компетентності у студентів спеціальності «Культурологія». Визначено, що застосування інноваційних методів у навчально-виховному процесі вищу сприяє формуванню інформаційної культури особистості майбутнього фахівця, дослідницьких, пошукових умінь та вмінь креативно розв'язувати професійно-практичні завдання.

**Ключові слова:** майндмеппінг, кейс-метод, метод «Teachback», метод «Design Thinking», професійна підготовка, художньо-практична компетентність.

**Постановка проблеми.** Сучасний темп розвитку людства диктує нові вимоги до особистості. У системі професійної і загальної вищої освіти виникає необхідність поєднання навчальних предметів, які розвивають інтелект, ініціативність, креативне мислення, впевненість, рішучість та інші якості особистості. Значним резервом у цьому контексті володіють образотворче мистецтво і культурологія, які забезпечують не лише засвоєння знань та вмінь, а й здобуття творчої компетентності щодо практичної реалізації художніх здібностей у предметно-креативному вигляді. Програми цих дисциплін містять низку творчих завдань, які забезпечують умови для самовираження, атмосферу експериментування, підтримують мотивацію до творчості та позитивні емоції особистості.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Відомими дослідниками поняття компетентності та компетентнісного підходу в українській освіті є: І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, І. Зимня, О. Кoberник, Ю. Кулюткін, Л. Масол, В. Мачуський, Л. Мітіна, О. Овчарук, О. Пометун, Г. Пустовіт, О. Савченко та ін., питаннями інновацій в освіті займаються І. Бех, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларіна, О. Пехота, О. Попова, Л. Подимова, А. Пригожина, В. Сластьонін, А. Хуторський та ін.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Сьогодні інновації важливі у будь-якій сфері життя. Незалежно від того, хто ви – керівник у міжнародній корпорації, підприємець, що відкриває свою справу, працівник урядової організації чи вчитель початкових класів – ви хочете досягати кращих результатів з меншими витратами. Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєд-

наннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які мають у собі прогресивне начало, що надає змогу під час зміни умов і ситуацій ефективно вирішувати завдання виховання та освіти [7, с. 23].

У вітчизняній науковій літературі поширення набуло розуміння компетентності як сукупності знань, умінь, цінностей необхідних для ефективної діяльності, формування на цій основі сукупності особистісних якостей, що переходять у стійкі властивості. Під феноменом креативності розглядають здатність особистості до варіативності, гнучкості, інноваційно-мисленнєвої діяльності, що уможлиблює й регулює процеси творчої діяльності; вона не є вродженою характеристикою індивіда, проте формується завдяки відповідним умовам навчання і виховання, основною з яких є постійна увага до розвитку особистості, мотивація до творчості, свобода індивідуального вибору. Таким чином, художньо-практична компетентність полягає у формуванні спеціальних умінь, навичок, прагнення до творчої самореалізації, набуття досвіду практично-предметної діяльності і засвоєння цінностей художньої культури. На наш погляд, стосовно зазначеного вище значний потенціал мають можливості інтегрованого поєднання образотворчого мистецтва і культурології, на яких студенти не лише творчо використовують раніше набуті знання і способи діяльності (діяльнісний аспект особистості), а й демонструють бажання зробити що-небудь своїми руками. Саме вмотивованість особистості (сформоване внутрішнє спонукання) до виконання певної художньої роботи розглядаємо вагомою ознакою художньо-практичної компетентності.

**Мета нашого дослідження** – розкрити вплив інноваційних методів на формування художньо-практичної компетентності студентів-культурологів у процесі професійної підготовки. У Відкритому університеті Великобританії щороку випускають допис про інновації у педагогіці. У 2016 році британські експерти

виділили десять вже існуючих нововведень, які найближчим часом будуть здійснювати значний вплив на світову освіту [8]. Відкритий університет застосовує широкий спектр для дистанційної освіти. Його гаслом є «LEARN AND LIVE», що означає «ВЧИТЬСЯ І ЖИВИ». Найпоширенішими методами, які пропагуються в сучасній освіті є письмові роботи, відео та аудіо матеріали, Internet-конференції, які супроводжуються підтримкою тьютора і регулярними очними груповими семінарами та дводенними виїзними школами [6].

#### **Виклад основного матеріалу дослідження.**

Для формування художньо-практичної компетентності у студентів-культурологів можна використовувати методи майндмеппінг, кейс-метод, «Teachback» (вчити назад) або по-іншому «Show-me» (продемонструй мені) та «Design Thinking» (дизайн мислення). Специфіка методу майндмеппінг полягає у використанні радіального запису та побудові схематичних рисунків, що є альтернативними традиційному лінійному запису і формує креативне нестандартне мислення у студентів Спираючись на науковий доробок М. Касьяненка, зазначимо, що увага ментальної карти акцентується на темі, яку розміщують у центрі, тобто, вона є відправним пунктом, який розкривається через ключові слова, що розміщуються на гілках, котрі розходяться від головної теми. Ментальні карти не є статичним явищем, оскільки у процесі дослідження теми практичного заняття студенти можуть необмежено вдосконалювати її якість, ефективність, оригінальність, привабливість за допомогою кольору, малюнків, символів, аббревіатур, що полегшує процеси обробки різного роду інформації, а, отже, забезпечує поступальне формування художньо-практичної компетентності, оскільки остання потребує креативного підходу та сприяє розвиткові інтелектуальних, творчих та професійних здібностей у студентів-культурологів [5]. Не менш важливим інструментом у процесі формування художньо-практичної компетентності майбутніх фахівців є використання кейс-методу, який сприяє активізації мисленевих процесів та привласненню професійних знань через особистісне ставлення студента до реальної проблеми (навчальної ситуації), яка вимагає нових знань та досвіду організаційної діяльності у сфері культури. Кейс-метод (за П. Шереметом та Г. Канищенком) як педагогічний інструмент використовується для досягнення певних навчальних цілей (кейс, що вимагає прийняття рішення; кейс, що вимагає розробки стратегії; кейс, що вимагає визначення проблеми; кейс, що вимагає застосування теоретичних понять). Сприяє покращенню у студентів аналітичних здібностей, практичних навичок у галузі культури і дозвілля, розвитку творчих та комунікативних здібностей, соціальних і професійних навичок, і забезпечує

формування художньо-практичної компетентності майбутніх фахівців [8].

Метод «Teachback» не перевіряє знання студента, але це ефективний метод, щоб перевірити, наскільки гарно викладач пояснює інформацію студентам. «Teachback» – це метод техніки чіткого спілкування між викладачем та студентами. Метод навчання, який називають методом «Show-me», є методом підтвердження того, що студент розуміє, що їм пояснюється. Це метод комунікації, призначений для покращення професійної грамотності у сфері культури і дозвілля. «Teachback» – це метод, який здебільшого застосовується, коли використовуються такі запитання як «Це зрозуміло?» або «Всім зрозуміло?», і студента просять пояснити або продемонструвати, використовуючи власні слова, те що з ним обговорювалось. Ключем до застосування методу «Teachback» є орієнтація викладача на такі основні моменти: визначати поняття чи вміння, яке ви хочете, щоб студенти опанували на занятті; визначати чи навчаються студенти у малих групах, парах або цілій групі; пояснювати процедури очікування щодо активності та поведінки перед використанням практики навчання. Так, наприклад, якщо студенти знаходяться в групах, їм потрібні чіткі інструкції про те, хто є «учителем» і коли. Кожен повинен отримати шанс бути «вчителем» в певний момент своєї діяльності під час заняття.

Важливим у застосуванні цього методу є те, що інформацію необхідно подавати студентам дозовано під час заняття, визначати та коригувати непорозуміння. Якщо студенти працюють у парах чи групах, попросіть студентів поділитися дискусією у своїй групі. Це дає можливість спостерігати за відгуками студентів, а також, якщо необхідно, переглянути їх, оскільки, може бути значний розрив у сприйнятті того, наскільки студент потребує інформації або наскільки ефективним є зв'язок із викладачем [10]. Це може бути з різних причин, наприклад, студенти, не розуміючи специфічної термінології, не почуваючи себе комфортно і ставлять запитання.

Цей метод не лише допомагає викладачу зрозуміти потреби студентів у розумінні їхньої зацікавленості у високому рівні обізнаності студентів, а й дозволяє студентам-культурологам оцінити свої комунікативні навички. Суть методу (за визначенням Національного форуму якості) полягає у відповідях на питання: Хто повинен використовувати метод? Що слід вчити? Коли виникає потреба у навчанні? Чому це важливо? Як практикувати даний метод? [9].

Для кращого засвоєння знань за допомогою методу «Teachback» варто створювати цикли зворотного зв'язку, тренінги, коли студенти пояснюють вивчений матеріал іншим студентам. Засвоєнню знань також сприяє навколишнє середовище для участі в заходах, коли сту-

денти беруть участь у групових обговореннях, практиці у процесі роботи та навчанні інших [12]. Дизайн-мислення (англ. design thinking) – методологія рішення інженерних, ділових, педагогічних та інших задач, які засновані на творчому, а не аналітичному підході. Головною особливістю дизайн-мислення, на відміну від аналітичного мислення, є не критичний аналіз, а творчий процес, у якому часом неочікувані ідеї ведуть до кращого вирішення проблеми.

Творчий підхід, командна робота, орієнтація на людей і оптимізм – головні складники дизайн-мислення. У 1969 році Герберт Саймон у своїй книзі «Sciences of the Artificial» визначив дизайн як процес перетворення існуючих умов у бажані. Таким чином, дизайн-мислення – це процес, завжди орієнтований на створення кращого майбутнього і пошук нових рішень для комплексних проблем у різних областях.

За Гербертом Саймоном в дизайн-мисленні можна виділити 7 етапів:

1. Визначення проблеми.
2. Дослідження.
3. Формування ідей.
4. Прототипування.
5. Вибір кращого рішення.
6. Втілення рішення
7. Оцінка результатів.

У процесі проходження цих етапів формулюються проблеми, ставляться правильні запитання, вигадуються ідеї і вибираються кращі рішення. При цьому дані етапи не є лінійними – різні етапи можна проходити одночасно і повертатися до певних етапів за необхідності [4]. Цю методіку для створення інновацій, активно використовують у роботі такі компанії як Google, Apple, Samsung, IBM, ІКЕА та інші. Тому й не дивно, що до реалізації старту курсу в Україні долучилося багато добровільців, волонтерів, та партнерських організацій (UA: Суспільне Мовлення, Grammarly, kmbs, LvBS, Про.Світ та інші) [2]. Авторка курсу Дж. Лідтка – професорка і викладачка Школи бізнесу Університету Дарден у Вірджинії,

США. Вона є визнаним міжнародним експертом з дизайн-мислення. Провідними експертами з дизайн-мислення в Україні є А. Юрченко, О. Акименко, О. Гошва та Л. Боровець. Курс «Дизайн-мислення для інновацій» є частиною освітнього проекту благодійної організації «Фонд Випускників України» (Alumni Fund Ukraine), яка отримала дозвіл від Школи бізнесу Дарден, США, на переклад та запуск курсу «Design Thinking for Innovation» на провідній платформі онлайн-курсів в Україні Prometheus [3].

Для України це вперше, коли курс, який розміщений на платформі Coursera, перекладений та адаптований для українських слухачів. Для учнів, студентів, викладачів та інших представників освітньої сфери, які проходять курс, створено окремі напрями для обговорення на форумі та оголошено конкурс із грошовими винагородами. Мета – допомогти використовувати інструменти дизайн-мислення для покращення навчального досвіду та створення інновацій в українській освіті. Цей метод відкриває інструменти, за допомогою яких можна почати мислити інноваційно – побачити приховані можливості, які тільки й чекають, щоб їх помітили. Дизайн-мислення дозволяє працювати з моделлю чотирьох запитань, яка допоможе краще зрозуміти дизайн-мислення як підхід до вирішення складних проблем та створення інновацій. Дизайн-мислення в дії, та його методи аналізують власний спосіб мислення і демонструють швидкі та прості шляхи перевірки дієвості інноваційних рішень [1].

**Висновки.** Отже, використання інноваційних методів сприяє оптимальному використанню навчального часу викладачем та пошукові оригінальних методів викладання навчальних дисциплін, розвитку вмінь та навичок художньо-практичної компетентності у студентів-культурологів, інформаційної культури особистості майбутнього фахівця та комунікативної взаємодії, поглибленню навчального матеріалу для творчого засвоєння й використання його студентами.

## Список літератури:

1. Всеукраїнський освітній проект «Дизайн-мислення для інновацій». URL: <http://alumnifund.org/uk/projects/designthinking>.
2. Дизайн-мислення: найуспішніша світова методика для створення інновацій стає доступною українцям. URL: <https://www.prostir.ua/?news=dzajjn-myslennya-najuspishnisha-svitova-metodyka-dlya-stvorennya-innovatsij-staje-dostupnoyu-ukrajintsyam>.
3. «Дизайн-мислення»: В Україні стартує онлайн-курс для створення інновацій. Життя. Українська правда. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/09/20/226537>.
4. Інновації в освіті 2016. URL: <http://nitforyou.com/innovacii-v-obrazovanii-2016>.
5. Касьяненко М.М. Застосування майндмепінгу у навчальному процесі. URL: [http://nc.nusta.com.ua/Kyrsi%202009/tezi/images\\_tezi/S\\_4\\_Kasyanenko\\_Pogorelovskaha.htm](http://nc.nusta.com.ua/Kyrsi%202009/tezi/images_tezi/S_4_Kasyanenko_Pogorelovskaha.htm).
6. Открытый университет (Великобритания). URL: [http://ru.wikipedia.org/wikw/Открытый\\_университет\\_\(Великобритания\)](http://ru.wikipedia.org/wikw/Открытый_университет_(Великобритания)).
7. Світові інновації // The Economist. URL: <http://www.innovations.com.ua>.
8. Шеремет П.М. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / Шеремет П.М., Каніщенко Л.Г.; за ред. О.І. Сидоренка. К.: Центр інновацій та розвитку, 1999, 80 с.
9. Implementing a National Voluntary Consensus Standard for Informed Consent: A User's Guide for Healthcare Professionals. National Quality Forum. 2005. URL: <http://www.qualityforum.org/Publications/2005/09/>

Implementing\_a\_National\_Voluntary\_Consensus\_Standard\_for\_Informed\_Consent\_\_A\_User's\_Guide\_for\_Healthcare\_Professionals.aspx.

10. Teach Back: A tool for improving provider-patient communication. The Ethics Center. 2006. URL: [http://www.ethics.va.gov/docs/infocus/InFocus\\_20060401\\_Teach\\_Back.pdf](http://www.ethics.va.gov/docs/infocus/InFocus_20060401_Teach_Back.pdf).
11. The Teach Back Method. SurroundHealth. 2012. URL: [www.surroundhealth.net](http://www.surroundhealth.net).
12. Teaching Methods and Retention. 2002. URL: <http://www.simulations.co.uk/pyramid.htm>.

**Яремак Н.С., Маевская О.М.**

Полтавский национальный педагогический университет  
имени В.Г. Короленко

## **ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ В ФОРМИРОВАНИИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ-КУЛЬТУРОЛОГОВ**

### **Аннотация**

В статье раскрыто влияние инновационных методов на формирование художественно-практической компетентности у студентов специальности «Культурология». Определено, что применение инновационных методов в учебно-воспитательном процессе вуза способствует формированию информационной культуры личности будущего специалиста, исследовательских, поисковых умений и навыков креативно решать профессионально-практические задачи.

**Ключевые слова:** майндмэппинг, кейс-метод, метод «Teachback», метод «Design Thinking», профессиональная подготовка, художественно-практическая компетентность.

**Yaremaka N.S., Maevska O.M.**

Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University

## **INNOVATIVE METHODS IN FORMING ARTISTIC-PRACTICAL COMPETENCY TO STUDENTS-CULTURALS**

### **Summary**

The authors have exposed the influence of innovative methods on forming informative competence of students in the process of professional training. The number of innovative methods which were aimed to forming artistic and practical competence of future specialist in the sphere of culture has been used as a technological tool during the forming stage of an experiment with instructors and students. For instance, mind-mapping provided the demonstration of creative capabilities at creation and further usage of maps, generating ideas, and improved and facilitated the processes of handling different sorts of information as well. a case-method teaches students to analyse and develop plans and programmes of actions, that, in a turn, motives them to correct behaviour in the case when time to operate in the real professional situation will come.

**Keywords:** mind-mapping, case method, method «Teachback», method «Design Thinking», professional training, artistic and practical competence.